

VIJESTI

SPORT

SHOWBIZ

ZDRAVLJE & LJEPOTA

ŽIVOT & LJUDI

MAGAZIN

ZAGREB

GNK DINAMO

Prvu telefonsku centralu, smještenu na Krvavom mostu 2, Zagreb će dobiti 1886. godine

Zagreb

ZAGREB S POŽUTJELIH NASLOVNICA: "Novovjeko čudo" gospona Schwartza

4. studenoga 2025. branimir fagač, zagreb, zagreb s požutjelih naslovnica

Zagrepčani koji krenu u šetnju Radićevom ulicom u pravcu Gornjeg grada ni ne slute da se u zgradi na uglu Radićeve ulice i Ulice Krvavi most nalazila prva gradska telefonska centrala.

Piše: Branimir Fagač

Povijest Hrvatske telefonije započinje, a gdje drugdje nego li u Zagrebu. Tako je u "Lijepoj našoj" prva lokalna telefonska linija proradila u Zagrebu 1881. godine, a povezivala je Građevinski ured Gradskoga poglavarstva u Ćirilometodskoj ulici na Gornjem gradu i Vodovodnu strojarnicu na Zapadnom kolodvoru, u duljini od 3,5 km.

Prva telefonska centrala s ručnim prespajanjem veza puštena je u promet 1. siječnja 1887. godine, također u Zagrebu, samo devet godina nakon prve javne telefonske mreže u svijetu (u New Havenu, u SAD-u), te jedanaest godina nakon što je telefon uopće izumljen.

Iste je godine, tek nekoliko dana kasnije, točnije 7. siječnja, na radost, ali i čuđenje mnogobrojnih Purgera, telefonski povezan mali broj pretplatnika – njih trideset.

Prva javna telefonska govornica u Zagrebu postavljena je 1889. godine na Zapadnom željezničkom kolodvoru. Ova inovacija označila je početak javnog telefonskog servisa, nakon čega su se govornice počele pojavljivati i na drugim lokacijama diljem grada – u poštama i ugostiteljskim objektima, poglavito kavanama, u kojima su telefon gosti mogli besplatno koristiti.

Iz njihovog kuta

Iz njihovog kuta

POLITIKA: Milivoj Pašiček – Država koja ne štiti vlastite simbole, teško može graditi nove

18. studenoga 2025.

Silna ljutnja, bijes, ali i mnogo pitanja na koja znam i odgovore. Tko će odgovarati za sustavnu dugogodišnju državnu nebrigu

POLITIKA: Branko Vukšić – Ljudi koji proizvode crnilo ne nose crno, već siva odijela i kravate

4. studenoga 2025.

POLITIKA: Milivoj Špika – Kako objasniti glupom da je glup?

26. listopada 2025.

DRUŠTVO: Branko Vukšić – Domovina se ne voli mržnjom, a biti domoljub znači biti čovjek

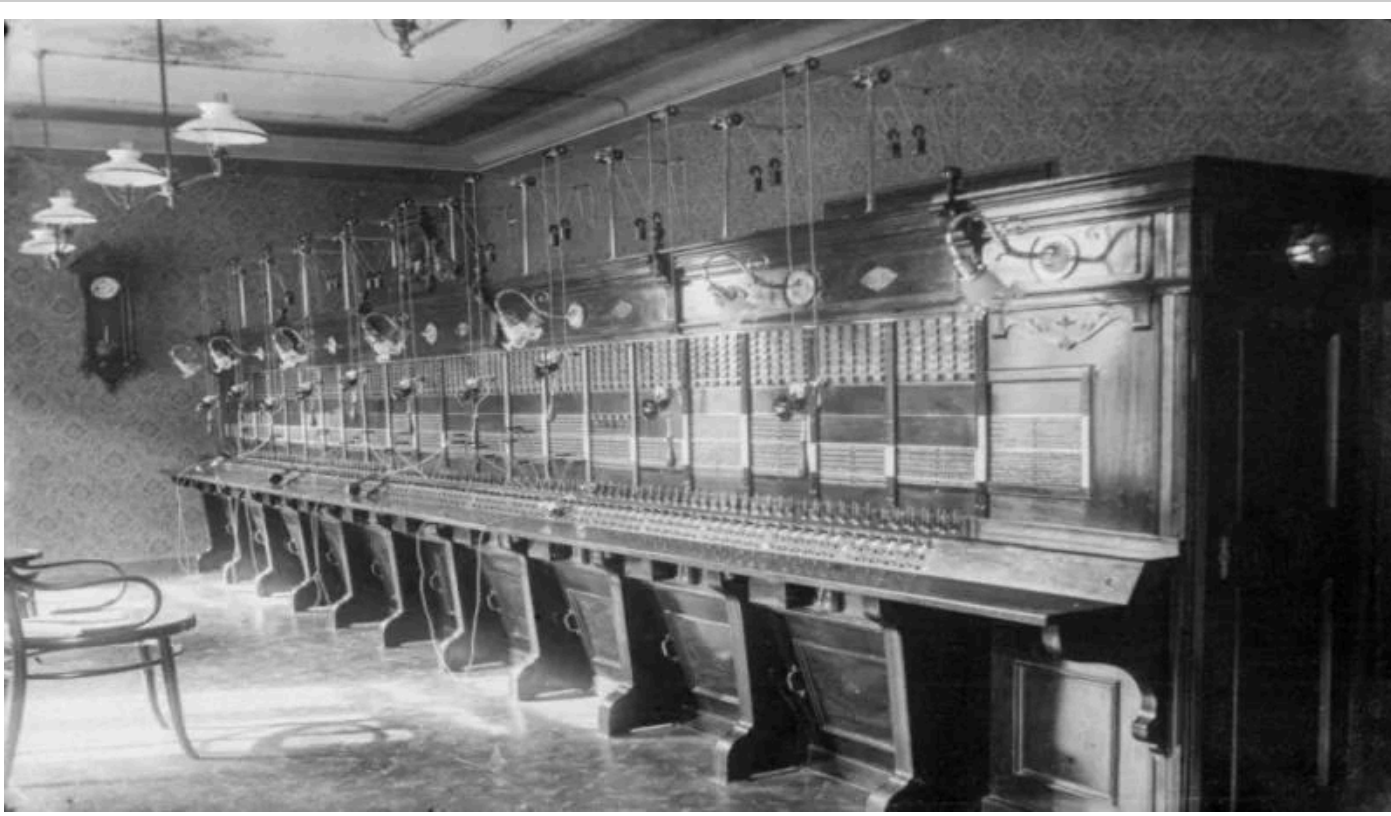
25. kolovoza 2025.

Anketa

Što mislite tko će postati novi nogometni prvak Hrvatske?

- Dinamo
- Hajduk
- Osijek
- Rijeka
- Nitko od predloženih

Prva zagrebačka državna induktorska telefonska centrala, 1895. godine

Sexy svijet

Sexy svijet

FOTO: ZNA UZBURKATI MAŠTU – Lidija Bačić pokazala golo kupanje

📅 23. rujna 2025.

Lidija Bačić, jedna od najpoznatijih domaćih glazbenica, ponovno je izazvala veliku pažnju na društvenim mrežama – ovoga puta objavom iz

FOTO: STRADALA NAKON SEKS SKANDALA – Evo što sada radi nogometna sutkinja

📅 16. rujna 2025.

FOTO: "NAJ" ODBOJKAŠICA – Seksi Kayla Simmons ponovno u centru pažnje

📅 29. kolovoza 2025.

VIDEO: SEKSI PLES – Shakira je mamila uzdahe u jednom klubu, a onda stala

📅 16. rujna 2024.

Dvojnici u Vrapču

Prva automatska telefonska centrala proizvođača Siemens und Halske puštena je u promet 1928. godine, u Jurišićevoj ulici u centrali ATC Zagreb-Centar. Njezin je početni kapacitet bio 5000 priključaka. Devetnaest godina kasnije, dakle, dvije godine nakon završetka Drugog svjetskog rata, dosegla je svoj konačni kapacitet od 12.200 priključaka.

U početku su svi korisnici bili spojeni izravno s centralom, a poslije i kao dvojnici. Od 1942. bile su puštane u promet i njezine podcentrale u Vrapču, Podsusedu i drugdje u okolici Zagreba. Osim funkcija mjesne centrale, 1946. su joj bile dodane funkcije međumjesne centrale, a prva je međumjesna veza uspostavljena s centralom u Karlovcu. Centrala ATC Zagreb-Centar obavljala je svoju funkciju sve do 1979. godine.

U zagrebačkom kvartu Peščenici, puštena je 1955. godine u promet centrala ARF-50, prva telefonska centrala s koordinatnom sklopkom (tzv. Crossbar-centrala) i s neizravnim upravljanjem.

Telefon u Zagrebu nakon 1895. godine postaje potrebom, ali i znakom prestiža

Interkontinentalni telefonski promet

Prvi prijenosni sustav s koaksijalnim kabelima prijenosnoga kapaciteta 960 telefonskih kanala bio je postavljen između Zagreba i Ljubljane. Prvi digitalni sustav kapaciteta 24 kanala (T1) pušten je u funkciju 1972. godine između Zagreba i Velike Gorice, a četiri godine poslije i prvi digitalni sustav kapaciteta 30 telefonskih kanala (E1, popularno zvan i PCM-sustav) u Zagrebu, između centrale ATC Centar II i hotela Intercontinental.

Prva poluelektronička centrala upravljana s pomoću programa pohranjenog u memoriju, ARE 11, puštena je u funkciju 1981. godine, a u Vrapču je iste godine uključena centrala AXE 10 proizvođača LM Ericssona kao prva mjesna centrala u Hrvatskoj.

Automatski interkontinentalni telefonski promet u Zagrebu je uspostavljen je 1986. godine, a prva digitalna međunarodna centrala puštena je u promet u glavnome gradu godinu dana kasnije.

U siječnju 1991. godine započela je raditi prva pokretna telefonska mreža nazvana Mobitel, a pet godina poslije i prva digitalna pokretna telefonska mreža u okviru standarda Globalnoga sustava za pokretnu komunikaciju (GSM, engl. Global System for Mobile Communication), nazvanoga CRONET.

Razvojni je put svih faza telefonije u Zagrebu, od njezinih početaka, točnije od vremena u kojem je telefon bio statusni simbol, pa sve do danas, kada je nezaobilazan predmet svih generacija, dakle, u proteklih gotovo 140 godina, bio zaista izniman.

Prva automatska telefonska centrala puštena je u promet 1928. godine u Jurišićevoj ulici

Čudnovati aparat

No, kako bi ispričali zanimljivu, ali i intrigantnu priču o tom, u najmanju ruku, nevjerojatnom i naglom tehničkom uzletu, te se spomenuli svih zaslužnih Zagrepčana koji su nezaustavljivo utirali put telefoniji i telekomunikacijama, moramo se vratiti na sam početak, dakle u 1881. godinu.

Tako "Narodne novine" od 16. travnja 1881. pod malim naslovom "Telefon" donose izvještaj svojeg reportera: "Takav čudnovati telefonički aparat imadoh priliku vidjeti odmah s početka, a vrlo je jednostavno konstruiran, više kao igračka. Stvar mi se nije činila za praktički život, nu ovih dana dođoh slučajno u građevinski naš ured na Viećnici, gdje opazih takav stroj, koji me dašto veoma zanima kao sam o njemu u novinama više puta čitao. Taj telefon po žici spojen sa vodovodnom strojarnicom i kao što se telegrafički obći sa najdaljimi krajevi, tako se iz građevinskog ureda na Viećnici mogu kod vodovodnog zdenca za kolodvorom, svoja tri kilometra daljine, razgovarati jedan sa drugim, baš kao da sjede u istoj sobi. U prvi čas me je čudno presematio glas dosta jasan, nu nekako otajanstven od čovjeka, kao nevidim i neslutim i koji mi odgovara kao sredstvom nepojmljive čarolije"...

Prvi je javni telefon u Zagrebu postavljen u prolazu Oktogon 1930. godine

Poduzetni "gospon" Schwartz

Radovi na izgradnji prve telefonske linije u Zagrebu, započeli su još tijekom jeseni 1880. godine, ali su produženi zbog teškog potresa koji je zadesio grad 9. studenoga iste godine.

Izvjestitelj tadašnjih "Narodnih novina" sljedećeg dana oduševljeno javlja da je pokusno ispitivanje linije i aparata pokazalo "...takovu čujnost i razumljivost govora kakova se samo poželjeti može."

Budući da su prednosti komuniciranja telefonom ubrzo postale očite, uskoro su vlastite telefonske linije naručili ugledniji zagrebački trgovci i privrednici, te mnogi imućniji građani, a nakon toga izgrađena je i javna telefonska mreža.

Kako saznajemo iz starih novina, jednoga se dana pojavio u Zagrebu neki gospodin Wilim Schwartz (1831.-1905.), po zanimanju tipograf i novinski urednik. Taj neobično sposoban mladi čovjek u svojoj se devetnaestoj godini zaposlio kao poslovođa u tiskari Ljudevita Gaja (1809.-1872.). Njegov je poslovni duh uvidio budućnost telegrafije, a usputno je iskoristio nesigurnost tadašnjeg Ministarstva komunikacija i odluči se na poslovni rizik – osnovati vlastitu telefonsku centralu.

Wilim Schwarz iskoristio je nesigurnost tadašnjeg Ministarstva komunikacija i odluči se na poslovni rizik – osnovati vlastitu telefonsku centralu

Tako je gospodin Schwartz zatražio 1. studenoga 1886. godine od ministarstva i dobio koncesiju za uvođenje prve javne zagrebačke telefonske centrale. Centrala je bila na Krvavom mostu broj 2, u zgradi u kojoj je danas Knjižnica Marije Jurić Zagorke.

"Instaliranje zagrebačke telefonske mreže korača žustro naprijed", obavještava Agramer Zeitung u broju od 22. prosinca 1866., uoči otvaranja centrale, te nastavlja: "Centralni je uređaj posve uređen za službu, a u ponedjeljak je započela rasprodaja pojedinih aparata za pretplatnike. Pojedini aparati povezani su još jučer na centralu i mogu već saobraćati s njom ili već s onim uređenim postajama. Koncem ovog tjedna mogli bi radovi na instaliranju biti dovršeni".

Zagreb 1881. godine, u vrijeme kada je proradila prva lokalna telefonska linija

Prvi "halo"

Dan kada je u Zagrebu ukopčan prvi telefon bio je događaj godine, a vlasnik prve "sprave za govorenje i slušanje", kako su tada zvali telefon, bio je, pogađate, Wilim Schwarz. Upravo je u njegovoj kući, na uglu Duge, odnosno Radićeve ulice i Krvavog mosta, ulice koja povezuje Radićevu s Tkalčićevom, zazvonio prvi telefon.

Već iste godine on je toliko u svom naumu napredovao da su već spomenute "Narodne novine" i njihov izjavitelj u broju od 23. prosinca objavile vijest: "Radnje oko uvađanja telefonske mreže napredovale su već tako, da će do konca ovog tjedna biti dovršeno. Centralni zavod sasvim je već dovršen i uređen za službovanje, a pojedini aparati počeli su se abonentima dieliti u ponedjeljak. Nekoji su već sa centralom spojeni te mogu obćiti s njom i sa ostalim već prije uvedenim telefonima".

Zagrebačka gospodarska komora na svojoj sjednici od 31. prosinca 1886. godine zaključila je da se "u komoru uvede žica...", a pritom je lansirala i jednu domoljubnu notu, u kojoj poručuje kako "...grad Zagreb usprkos mnogih zapriekah napreduje, a služeći se svim novim iznašašćima opet dokazuje, da uvažuje svaki napredak i nastoji se poslužiti njima poput drugih naprednih gradovah...".

Schwartzova telefonska centrala, kako dalje navodi nepoznati kroničar, imala je na sam dan puštanja u promet 30 pretplatnika (neki izvori barataju i brojkom od "... čak 45 pretplatnikah"). Čast da bude prvi pretplatnik pripala je Tvornici kože, koja se nalazila u današnjim prostorijama Gliptoteke u Medvedgradskoj ulici. Vrlo se brzo, ali tek kao broj 2 u Zagrebu, na posjedovanje "čudnovatog aparata" odlučila i Prva hrvatska štedionica.

Među prvim molbama za telefonski priključak bila je ona Otona Kučere

Gjalski traži telefonski priključak za svoj dvorac!

Prošlo je tek kratko vrijeme od puštanja u rad zagrebačke telefonske centrale, a kako je "žicom" povezan začudno mali broj pretplatnika, zagrebačke se novine oglašavaju:

“Tek je prošlo nekoliko dana da je u Zagrebu uveden telefon i može se već sa sigurnošću reći da je postao nužda. Dokaz tome je da je broj pretplatnika narastao na 30, što u odnosu na okolnost da su mnogo veći gradovi sa 10 telefonskih postaja (priključaka – op. a.) počeli – za Zagreb daje dobru svjedodžbu. Među pretplatnicima nalazi se nekoliko civilnih ustanova i ne može se dvoumiti da će se i ostala državna i vojna nadležstva i uredi priključiti na obću telefonsku mrežu”...

No, stvari su se u svezi “čudnovatog telefoničkog aparata” i pretplate, ipak počele mijenjati – i to na bolje. Naime, već slijedeće godine Zagreb ima 60 pretplatnika, što dokazuje kako su poslovni ljudi u metropoli ubrzo shvatili važnost telefona.

Dvojbe nema: telefon u Zagrebu ubrzo postaje potrebnom, što se vidi i po brojnim molbama za telefonski priključak. Godine 1896. dopisom se gradonačelniku, Adolfu pl. Mošinskom (1843.-1907.) obraća oružničar postaja s molbom za telefon, a u kojoj se kao glavni razlog navode česte ulične demonstracije.

Za telefon je molbu svojeručno napisao i književnik Ljubomil Tito Josip Franjo Babić, poznatiji kao Ksaver Šandor Gjalski (1854.-1935.), koji, uz ostalo, piše “da bi se na mjerodavnom mjestu u interesu službe ishodila dozvola da priključak telefona sa centrale u Zagrebu na moj dvor u Gredicama, gdje ću češće na mom posjedu boraviti, što prije izveden bude...”

Iako je “novovjeko čudo” gospona Schwartz postizalo sve veći uspjeh kod Zagrepčana, tadašnje su novine pronalazile načine da se, kao uvijek malo i našale, pa su objavile simpatičnu anegdotu, čiji su glavni akteri bili jedan djed i jedan unuk.

Unuk je, kako je priča kružila, pitao svog djeda što su ljudi imali u doba njegove mladosti, kada još nije bilo telefona, na što mu je mudri djed, stari Purger, odgovorio: “Imali su mir Božji!”

U Zagrebačkim se kavanama, 1928. godine besplatno koristio telefon!

Mogle su i štrikati

Nepravедno bi bilo da ne spomenemo i prve zagrebačke “halo dame”. Bile su to: Viktorija Soronijević, Betika Rihtarić i Laura Sekulić. Mnogo godina kasnije, jedna je od njih izjavila “kako su za vrijeme radnog vremena mogle štrikati, a i pročitati poneki ljubavni roman”.

Telefonska je centrala bila malena prostorija s dva stolića na kojima su se nalazile klapne s brojevima pretplatnika ispod kojih su bili utikači, odnosno krajevi linija. Na samome stolu bile su rupe kojima je linija ponovno otpočinjala. Na poziv pretplatnika klapna s njegovim brojem bi pala, a telefonistica bi ga spajala sa željenim brojem.

“Halo, gospođice, molim vas broj”... Tako su glasili uobičajeni pozivi pretplatnika u vrijeme kada su veze uspostavljale telefonistice. Pretplata se u početku plaćala sedam forinti, a kasnije je pojeftinila na samo pet forinti. Koliko će telefonski razgovor trajati, ovisilo je o dubini džepa.

A evo kako su predstavnici “sedme sile” iznijeli svoje prve dojmove. Naime, oni su objavili da su izveli “više pokusah i razgovorah i da je u svakom slučaju bilo precizno, točno i brzo”. Njihov je konačan sud glasio: “Udesba je danas takova, da se može mjeriti s onimi u najvećih gradovah”.

Uvidjevši sve veći interes građanstva za telefon, a i prihod koji telefonska centrala donosi, Ministarstvo komunikacija Schwartzu je 1895. godine oduzelo koncesiju uz naknadu od 18 000 forinti.

Odmah nakon preuzimanja, iste godine, Ravnateljstvo pošta u Zagrebu prionulo je izgradnji nove telefonske mreže i pokrenulo prvu državnu centralu, a sve tri prve telefonistice bile su preuzete u državnu službu i nastavile su raditi. Viktorija Soronijević premještena je u Osijek nakon otvorenja

tamošnje centrale, a Izidora Sekulić je umirovljena 1928. godine kada je puštena u rad prva automatska telefonska centrala.

Znatno proširena i usavršena centrala puštena je tako u promet 9. travnja 1895. godine na uglu Gajeve i Tesline ulice, a od 1904. godine nalazi se u današnjoj zgradi u Jurišićevoj ulici.

Na uglu Duge (danas Radićeve) ulice i Krvavog mosta, zazvonio je prvi telefon u Zagrebu

Prvi javni telefon

Nakon što je 1. travnja 1928. godine prestalo u Zagrebu ručno spajanje telefonskih brojeva, tako da je svaki telefonski korisnik mogao sam birati željeni broj, pojavila se potreba za javnim telefonskim govornicama, kakve su već uvelike postojale diljem Europe. Naime, dotle su u Zagrebu u tu svrhu služili telefoni u većim kavanama, s kojih se inače besplatno telefoniralo!

Prvi je javni telefon u Zagrebu postavljen u prolazu Oktogon 1930. godine. Nakon tog jedinstvenog, ali i svečanog događaja, kojem je nazočila sama krema tadašnjeg Zagrebačkog javnog, političkog i kulturnog života, u vrlo kratkom razdoblju, i to od samo nekoliko mjeseci, na cijelom području metropole razmješteno je i postavljeno još osam javnih telefonskih govornica.

Mnogo je godina kasnije Gradsko poglavarstvo izradilo svojevrsnu studiju, odnosno popis službenog naziva "Popis prvih 8 javnih telefonskih govornica postavljenih na trgovima i ulicama Zagreba, HR-DAZG-10 Gradsko poglavarstvo Zagreb"

Navedeni je "Popis" dio obimnog predmeta započetog u ožujku 1928. godine koji sadrži korespondenciju o postavljanju javnih telefonskih govornica u gradu. Predmet sadrži i mali broj spisa nastalih u vrijeme i neposredno nakon 2. svjetskog rata, koji se odnose uglavnom na plaćanje najamnine.

Većina spisa nastala je do početka rata i predstavlja vrijedan izvor za proučavanje razvoja telekomunikacija u gradu Zagrebu u predratnom razdoblju. Postavljanje javnih telefonskih govornica na javnim gradskim prostorima teklo je naročito u početku dosta sporo uz velike prvenstveno administrativne, a manje tehničke poteškoće.

Osim Gradskog poglavarstva u ovoj su aktivnosti u okviru svojih nadležnosti sudjelovali još Direkcija pošta i telegrafa u Zagrebu, Ministarstvo građevina – odjeljenje za pošte i telegrafe u Beogradu, te Banska uprava Savske banovine.

Prve zagrebačke "halo dame" bile su Viktorija Soronijević, Betika Rihtarić i Laura Sekulić

Upute za "vandale"

Tako je, prvi javni telefon u Zagrebu bio postavljen 1930. godine u prolazu Oktogon, a budući su korisnici potanko poučeni kako se postupa s rečenom napravom.

Dakle, evo kako su glasile upute:

"Na prednjoj strani svakog automatskog telefonskog aparata, bio zidni ili stolni, nalazi se jedan poniklani okrugli kotačić, tzv. izbirni kolut sa 10 rupa, ispod kojih je na bijeloj emajliranoj ploči ispisano po redu deset brojeva, od 1 do 9 i 0. Izbirnim kolutom, koji se daje okretati, zovu se željeni brojevi.

Kod pozivanja nekog broja pretplatnik treba da postupa ovako:

1. Lijevom rukom podigne mikrotelefon (slušalica i mikrofoni u jednom), prisloni ga na uho i pričekaj nekoliko sekundi. Kad začuje naročiti isprekidan zvuk (-,-,-), znači da je spoj sa centralom ispravan, te da se može nazvati željeni broj.
2. Kažiprst desne ruke stavi u rupu sa prvom brojkom željenoga broja i okreni izbirni kolut, dok prstom ne udari o čvrsti nastavak, koji se nalazi između brojke 1 i 0. Izbirni kolut se dalje ne okreće, prst se iz rupe izvuče, našto se izbirni kolut sam povraća u svoj prvobitni položaj. Isto se opetuje..."

Takvih je dragocjenih "uputa za uporabu telefona" bilo ukupno 13, s tim da se ona posljednja odnosila na moguće - "vandale": "Neka pretplatnik ne lupa po vilici ili kuku aparata, jer se time veza odmah prekida, a aparat oštećuje. Za svako oštećenje aparata plaća pretplatnik prema svojoj obvezi odštetu".

I tih već jako davnih godina, pretplatnicima se prijetilo - isključenjem: "Promjene na instalaciji izvršene bez odobrenja Direkcije, naplaćivanje takse za poslugu telefonom, neuljudno ponašanje prema telefonskom osoblju itd., povlače za sobom oduzimanje telefona.

Dakle, u sljedećim desetljećima i stoljećima postaje i te kako vidljivo da telefon prestaje biti privilegija malog broja imućnih pojedinaca i postaje sastavni dio života suvremenog čovjeka.

Službeni popis prvih 8 javnih telefonskih govornica u Zagrebu (1928.)

Prvi telefonski imenik

Za bolje snalaženje u tom novovjekom čudu pri kraju 1903. godine "Zvonimir – hrvatski ilustrovani kalendar", objavio je Zagrebački – telefon imenik. Taj prvi službeni popis telefonskih korisnika posložen je abecednim redom. Prvi broj imala je „Agenturna zadruga prva zagrebačka“, a posljednji, 533. na popisu bio je Župni ured svetoga Petra.

Nakon nekoliko godina, točnije 1911. godine, objavljen je i prvi samostalni telefonski imenik koji je uključivao pretplatnike s područja Zagreba i okolice.

U tom najstarijem telefonskom imeniku, koji se čuva u PTT – muzeju u Zagrebu, malo je više od dvije tisuće pretplatnika! Prvi u prvome telefonskom imeniku po abecedi bio je Milan Accurti (1863.-1934.), sa stanom u Skalinskoj ulici, a po položaju kraljevski državni odvjetnik. Njegov je pozivni broj 530, a na broj 880 odazivao se poznati književnik i znanstvenik prof. dr. Oton Kučera (1857.- 1931.). Za najavu jednog od narednih poglavlja možemo okrenuti broj 545. To je, naime, broj garaže i stana famoznog Ferdinanda Budickoga (1871.-1951.) u Mavrovskoj ulici broj 24 (danas Masarykovej ulici), koji se u Zagreb dovezao prvim automobilom...

Sve je ostalo povijest, jer danas, nažalost, prosječan stanovnik metropole, toliko je ovisan o toj malojoj pametnoj "spravici", da bez nje gotovo da i ne može zamisliti život.

*Serijal je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Facebook Notice for EU! You need to login to view and post FB Comments!

Moglo bi Vas zanimati:

RUŠENJE NEBODERA VJESNIKA:
Ministar Branko Bačić o tome tko će
ga, kada i kako rušiti

VIDEO: MATE RIMAC NAJAVLJUJE -
Robotaksiji na ulicama Zagreba - evo
kada

ŠTO ĆE BITI NOVO U VAŠEM KVARTU:
Građani odabrali najbolje kvartovske
projekte

TOMAŠEVIĆ: Ponosni smo da su
tramvaji koji voze zagrebačkim
ulicama proizvedeni u Zagrebu

[← VICKAVO MEĐIMURJE: Nekoliko šala o Međimurcima](#)

[GLAS PODUZETNIKA: Novi Zakon o fiskalizaciji alat je za kažnjavanje poduzetnika →](#)